

Η κατά Παπαδιαμάντη Αθήνα

 kathimerini.gr/opinion/561177382/i-kata-papadiamanti-athina/

Νίκος Βατόπουλος

Μοιάζει με μια συζήτηση έκκεντρη, όμως, το νέο βιβλίο που κυκλοφόρησε από το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τράπεζας για τα «Αθηναϊκά» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη μάς οδηγεί στον πυρήνα μιας σκέψης. Είναι μια εξαιρετικής αισθητικής εκδοτική πρωτοβουλία του ΜΙΕΤ με επιμέλεια και πρόλογο του Σταύρου Ζουμπουλάκη, που θέτει ενώπιόν μας ζητήματα ουσίας για το τι καθιστά σημαντική την αστική εμπειρία σε μία τομή του χρόνου και της συνείδησης. Από τα χρόνια που ο Παπαδιαμάντης έγραφε τα αθηναϊκά του διηγήματα έχουν μεσολαβήσει τα μεγάλα γεγονότα του εικοστού αιώνα, από τους Βαλκανικούς Πολέμους και τη Μικρασιατική Καταστροφή έως την Κατοχή και τον Εμφύλιο, αλλά όσα λέει για την Αθήνα εν πολλοίς ισχύουν.

Και ισχύουν περισσότερο σήμερα, παρά το 1990, π.χ., καθώς ο Παπαδιαμάντης ελκύεται από τη μισοφωτισμένη Αθήνα των καταγωγών και των καπηλειών του Ψυρρή, ζει ο ίδιος σε κάμαρες που βγαίνουν σε κοινόχρηστες αυλές και αποστρέφεται την Αθήνα της αστικής προθήκης και του ευρωπαϊκού οράματος. Η κατά Παπαδιαμάντη Αθήνα, τόσο κεντρική στην πόλη από πλευράς γεωγραφίας, παρέμενε και τότε αόρατη και ανεπιθύμητη από τους ανερχόμενους αστούς. Κι αν ο Παπαδιαμάντης εμμονικά είχε προσκολληθεί από ιδιοσυγκρασία και ψυχική συγκρότηση στον ταπεινό και αμφίσημο κόσμο του κοινωνικού περιθωρίου, υπήρχε και μια ολόκληρη περιοχή συναισθήματος και στοχασμού που είχε ιδρυθεί πάνω στις αξίες της αλληλεγγύης και της ενσυναίσθησης. Το δημοκρατικό βλέμμα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη έχει μια χριστιανική βάση, καθώς εκπορεύεται από την ανάγκη της κατανόησης και της συνθήκης της κοινής για όλους μοίρας μπροστά στον θάνατο. Αγκαλιάζει τις σκιές που λανθάνουν. Στο περίφημο διήγημά του «Αι Αθήναι ως ανατολική πόλις» μιλάει ακόμη και για τους Οθωμανούς της Αθήνας, που με οδυρμό αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την Αττική.

Η Αθήνα εκείνη, ως ιδέα περισσότερο παρά ως ρεαλιστικό άθροισμα κτιρίων και ανθρώπων, είναι διαχρονική και επιζεί με μεταλλάξεις. Είναι η φυσική εξέλιξη της αστικής εμπειρίας. Η έκδοση των «Αθηναϊκών» του Παπαδιαμάντη δεν είναι μόνο φιλολογικό γεγονός. Είναι γεγονός πολλαπλώς επιδραστικό εάν προσεγγιστεί ως τέτοιο. Η παραγωγή νέας σκέψης πάνω σε κείμενα της γραμματείας μας είναι, ίσως, ένα αντίβαρο σε μια προελαύνουσα βαθιά παρακμή. Πρωτίστως ηθικής.

[Αθήνα Ιστορία](#)